

Konyaaltı Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Araştırma Raporu

Engelli Bireye Sahip Anne Babaların
Okullardaki Kaynaştırma Bütünleştirme Uygulamalarıyla İlgili
Görüşleri Ve Beklentileri

KONYAALTI-ANTALYA
TEMMUZ - 2020

ARAŞTIRMA KOMİSYONU

Özel Eğitim Öğretmeni Nurhan ASTAN

Özel Eğitim Öğretmeni Hülya CIRBAN

Özel Eğitim Öğretmeni Güler MADEN

Özel Eğitim Öğretmeni Bilge BEŐİK

HÜSEYİN ALTINTAŐ

Kontaaltı Rehberlik ve Araştırma Merkez Müdürü

Bu araştırmada, “Kaynaştırma Bütünleştirme Eğitimi Alan Öğrenci Velilerinin Kaliteli Eğitime Erişimi Konusundaki Beklentilerini” belirlemek hedeflenmiştir.

Kaynaştırma öğrencisinin özellikleri ve aldığı eğitime ilişkin bilgiler araştırmanın bulguları arasında yer almaktadır. Araştırmada; Anne-babalara göre kaynaştırma öğrencisinin daha önce aldığı eğitime ilişkin bilgiler, kaynaştırma öğrencisinin, öğretmeninden nasıl bir eğitim aldığı, sınıftaki normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma öğrencisine nasıl davrandıklarına yönelik görüşlerine ilişkin bilgiler üzerinde durulmuştur.

Velilerin; kaynaştırma öğrencilerine konulan eğitsel tanılamada yeterli bilgiye sahip oldukları görülmüştür. Hafif Düzeyde Öğrenme Yetersizliği, Özel Öğrenme Güçlüğü ,Dil ve Konuşma Bozukluğu, Yaygın Gelişim Bozukluğu tanısı konulan öğrenciler bulunmaktadır. Kaynaştırma tanısının özelliğine bağlı olarak öğrencilerin eğitimleri de değişmektedir. Kaynaştırma öğrencisinin gereksinimlerinin karşılanabilmesi için velinin, öğretmenin ve çevrenin çocuğun özelliklerini iyi bilmesi gerekmektedir. Kaynaştırma öğrencisinin gereksinimlerinin neler olduğu, nasıl karşılanacağı, öğrencinin bildikleri ve bilmedikleri, velinin ve okulun öğrenciden beklentilerini etkileyen etmenlerdendir. Bu nedenlerle öğrenciye konulan tanının çok iyi bilinip eğitimlerinin tanılarına göre şekillendirilebilmesi için önem arz etmektedir.

Veliler, öğrencilerine tanı konulurken önemli ihtiyaçlarından biri olan bilgi gereksinimlerinin karşılanmasını beklerler. Velilerin çocuklarının tanısı ve gereksinimleri hakkında yeterli bilgilere sahip olmamaları, çocuk üzerindeki beklentilerini gereğinden yüksek tutmalarına neden olabilir ki; bu durum, hem veli hem de öğrencide olumsuz etki oluşmasına sebep olur. Aynı paralellikte, yetersizliğin öğrencinin yaşamını ve gelişimini nasıl etkileyeceğini bilmemek, velileri daha büyük bir kaygıya sürükleyebilmektedir.

Velilerin bilgi sahibi olması ve eğitim çalışmalarına katılımlarının sağlanması önemli nedeniyle ülkemizde yasal çalışmalar yapılmıştır. 573 Sayılı Özel eğitim Hakkındaki Kanun Hükmündeki Kararname’de velinin kaynaştırma uygulamaları ile ilgili bilgilendirilmesi ve uygulamalara tam katılımının sağlanması gerektiği vurgulanmıştır.

2018 Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin okul öncesi eğitimlerini, öncelikle okul öncesi kurumlarında kaynaştırma uygulamaları kapsamında normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte sürdürmelerini belirtmiştir. Normal gelişim gösteren çocuklar için okul öncesi dönem çok önem arz etmektedir. Dolayısıyla erken teşhisle birlikte kaynaştırma eğitime gereksinim duyulan bir öğrenci için okul öncesi eğitim kat kat daha fazla önem arz etmektedir. Ayrıca, okul öncesi dönemde normal gelişim gösteren bir öğrenci özel eğitime ve kaynaştırma eğitime gereksinim duyan bir öğrenciyle iletişim ve etkileşime geçmemesi sonucunda okul çağında kaynaştırma öğrencisinden uzak durma davranışının artmasına neden olacaktır.

Akranlarına göre belli alanlarda yetersizlik gösteren özel gereksinimli öğrencilerin akranlarına çeşitli alanlarda yetişebilmesi için, destek eğitim hizmetlerinden faydalanması kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşması için bir gerekliliktir. Bu doğrultuda bakıldığında kaynaştırma eğitime gereksinim duyulan bireyin destek eğitim alması konusunda gerekli yardımın sağlanamamış olması bireyde olumsuz etki oluşturacaktır.

Anketimize katılım sağlayan velilerin çoğunluğu kurumlardaki kaynaştırma uygulamaları için fiziki ortamların normal düzeyde olduğunu düşünmektedir. Velilerin büyük

çoğunluğunun öğrencilerin gerek sınıf ortamlarında gerekse okullarına ulaşmalarının sağlanmasında pek sıkıntı yaşamadıklarını belirtmektedir. Kaynaştırma eğitime tabi olan öğrenci için bütün okul personeli öğrencilerin durumları hakkında bilgilendirilmelidir. Böylece okulun fiziki ortamlardan kaynaklanan olası bir olumsuzlukta öğrenciyi tanıyan personel müdahalede gecikmemiş olur. Kaynaştırma eğitiminin etkili ve verimli olmasının birincil koşulu kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf öğretmenidir. Sonra okul idaresinin kaynaştırma eğitimiyle ilgili yeterli bilgi, donanım ve kurumda etkili bir koordinasyonunun sağlanması başarıyı artıracaktır.

Veliler anketimizde kaynaştırma eğitimi uygulamalarında okulun personellerinden eğitim uygulamalarında yardımcı olarak öğretmenlerin destek olduğu, fakat okulun fiziki yeterliliği ve sosyal yeterlilik düzeylerinin eksik olduğu belirlenmiştir. Kaynaştırma öğrencisinin öz bakım, tuvalet, beslenme ve günlük yaşamda karşılaşılabileceği diğer problemlerle başa çıkabilmesi için okulun yardımcı personeli bulunmalıdır. Kurumun fiziki ortamının onarım ve bakımının kaynaştırma öğrencilerinin ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmelidir. Bedensel yetersizliği olan öğrenciler için rampa, özel dizayn edilen lavabolar gibi teknik düzenlemeler yapılmalıdır.

Veliler okulun BEP biriminin işbirliği içinde öğretmen yeterlilikleri büyük oranda çalışmaların yapıldığını belirtmişlerdir. BEP birimi üyelerinin işbirliği içinde çalışması kaynaştırma eğitiminin vazgeçilmez bir öğesidir. BEP biriminin her bireyinin kaynaştırma eğitimini özümsemesi ve gereken özeni göstermesi eğitimin başarısı için vazgeçilmez bir unsurdur.

Veliler BEP biriminin öğretmen yeterlilikleri olarak BEP toplantılarının büyük oranda düzenli yapıldığını belirtmektedirler. BEP birimlerinin düzenli toplantılar yapması kaynaştırma eğitimi öğrencilerinin aldıkları eğitimlerinin gelişim süreçleri hakkında daha geçerli bilgiye sahip olmayı sağlayacaktır. Toplantılar eksikliklerin erken tespit edilmesi ve eksikliklerin giderilmesi düzenli ve sıklıkla yapılması ile mümkündür.

Araştırmamızda elde edilen bulgulara göre veliler fiziksel yeterlilikleri olarak sınıf mevcudunun kaynaştırma eğitiminin verildiği sınıflarda yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma yapılan alanda kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin sınıflarının mevcudu özel eğitim yönetmeliğine uygun olduğu görülmektedir. Sınıf mevcudunun gereğinden fazla olması ve az olması alınan eğitimin amacından uzak olmaktadır. Kaynaştırma eğitimi alan öğrenci sınıf mevcudunun fazla olması kaynaştırma öğrencisine öğretmenin ilgi ve alakasında zayıflığına neden olacaktır. Akranları arasında uyum sorunu yaşamamasına neden olacaktır. Sınıf mevcudunun az olduğu durumlarda ise sınıf öğretmenin ilgisi fazla olamamasına karşın farklı özelliklerdeki akranları azlığı nedeniyle kaynaştırma öğrencisi de bu durumdan olumsuz etkilenecektir.

Araştırmamızda velilerden elde edilen bulgularda fiziksel yeterlilik olarak kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıflarda ders araç gereçleri yeterli görülmüştür. Kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler normal gelişim gösteren öğrencilere nazaran akademik zayıflığı ve algılamada güçlükler görülür. Bu nedenlerle kaynaştırma öğrencisi olan sınıflardaki araç gereçler görsel ağırlıklı, öğrencinin yaparak yaşayarak öğrenebileceği hayattan örnekler olan materyallerle ve oyun temelli araç gereçlerle eğitimleri yapılmalıdır.

Velilerden elde edilen bulgularda öğretmen yeterliliği olarak özel eğitim öğretmenin kaynaştırma eğitiminin gereklerini çoğunlukla yerine getirdikleri görülmüştür. Özel eğitim öğretmenleri, öğrencinin normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı sınıf içinde uyum sağlayabilmesi için sınıf öğretmenleri ile işbirliği içinde olmalıdır. Öğrencinin dersine giren bütün öğretmenlere öğrenci gelişimi konusunda bilgi ve beceriler noktasında gerekli tüm paylaşımları yapması gerekir.

Araştırmamıza göre velilerden elde edilen bulgularda öğretmen yeterliliği olarak öğrencilerinin sınıf öğretmeni kaynaştırma eğitiminin gerekliliğini bildiklerini katılımcıların yarısı göstermiştir. Günümüzde bireylerin büyük bölümü özel eğitim gereksinimleri olan öğrencilerin özel eğitim okullarında ve özel eğitim öğretmenleri tarafından eğitim alacaklarının/almalarının gerektiğini düşünmektedirler. Oysaki ülkemizde yürürlükte olan yasalar özel eğitim alması gereken bireylerin normal eğitim okullarında sınıf öğretmenleri tarafından normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim almaları gerektiği hükmündedir. Dolayısıyla her bir sınıf öğretmenin sınıfındaki kaynaştırma öğrencisine hizmet vermesi gerekmektedir. Bu sebeple, işbirliği içinde olunabilecek bir ekibin en önemli bireylerinden biri de öğretmendir. Her öğretmenin sahip olduğu beceri ve yeterlilikler işbirliği içinde çalıştıklarında kaynaştırma öğrencisinin başarısının etkileyecek en önemli unsurlardandır.

Velilerden elde edilen bulgularda öğretmen yeterliliği olarak öğretmenlerin velilerle rahat iletişim kurabildiklerini göstermiştir. Her öğrencide olduğu gibi, normal gelişim gösteremeyen çocuğun da yaşama karşı tutumu, temel bilgileri ve kişisel özelliklerini belirleyecek edinimleri aile ortamında kazanmaktadır. Bu nedenle okul ile veli ilişkileri sağlıklı kurulması gerekmektedir.

Velilerden elde edilen bulgularda öğretmen yeterliliği olarak veliler, öğrencinin normal gelişim gösteren sınıfındaki öğretmenleri, kaynaştırma eğitimi uygulamaları hakkında yeterli beceriye büyük çoğunluğunun sahip olduğu vurgulanmıştır. Kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıflardaki öğretmenlerin, kaynaştırma öğrencisi ve özel eğitim uygulamaları hakkında sahip oldukları bilgilerin yanı sıra bu bilgilerin beceri haline getirilmesi eğitimin amacına ulaşmasındaki en büyük etkidir.

Velilerden elde edilen bulgularda öğretmen yeterliliği olarak kaynaştırma öğrencilerinin, eğitimini en iyi şekilde gerçekleştirecek kişilerin özel eğitim öğretmenleri olarak görmüşlerdir. Özel eğitim uzmanı olarak özel eğitim öğretmeni, normal gelişim gösteremeyen çocukların eğitim ve öğretimle ilgili ihtiyaçlarını karşılamakla sorumludurlar. BEP, bu ihtiyaçların ana unsuru olsa da tek başına yeterli değildir. BEP ile birlikte, eğitimle ilgili araç gereç gibi malzeme hazırlama, aile eğitimi vermek, serbest zaman eğitimi ve kaynaştırma eğitimi kapsamında(özellikle tersine kaynaştırmalarda) ya sınıfta eş öğretmen ya da okul bünyesinde ayrı bir sınıfta (kaynak oda) özel eğitim olarak da görev yapmaktadırlar. Velilere göre özel eğitim öğretmeni alanında uzman kişiler olduğu için kaynaştırma eğitiminde de etkisinin büyük olacağını düşünmektedirler.

Velilerden elde edilen bulgularda öğretmen yeterliliği olarak Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri ile okullardaki öğretmenlerin uyumlu çalıştıklarını düşünmektedirler. Rehabilitasyon kökünden gelen iyileşme iyileşme durumu bizim yorumumuza göre olağan halden daha ileri iyi hale geçme durumu olarak açıklayabiliriz. Rehabilitasyon kelimesine bakınca hemen aklımıza bir sıkıntı bir problem gelmekte ya fiziksel ya zihinsel illa bir eksiklik aranmaktadır. Tüm insanlığın ihtiyacı vardır kısacası. Rehabilitasyon çevremizde

şimdilerde daha farklı kullanılmakta özel eğitim öğrencilerimize yönelik işlev görmektedir. Çeşitli özel kurumlar engel düzeyine göre veya karışık özel hizmet gerektiren öğrencilere hizmet vermektedir

Özel eğitime ihtiyacı olan çocukların başarılı olarak ilerleme göstermeleri için aile, özel eğitim merkezi ve okul işbirliği yapmaları büyük önem taşımaktadır. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin özellikle kaynaştırma öğrencisi olan çocukların okullarını sık sık ziyaret etmek, öğretmenleriyle temas halinde olarak bilgi ve fikir alışverişinde bulunmak, çocuğun seviyesi ve engeline uygun programı birlikte belirleyerek uygulamak da bu anlamda son derece gerekli ve önemlidir. Eğitim süreci içinde yapılan tüm bu hizmetlerin amacı, bireyin en olumlu bir şekilde yararlanarak, her yönüyle tüm olarak gelişmesine ve sağlıklı bir kişilik kazanmasına olanak sağlayacaktır.

Yapılan araştırmaya göre velilerden elde edilen bulgularda sosyal yeterliliği olarak, öğrencilerin sosyalleşmesi için kaynaştırma eğitimi önemli ve gerekli olduğunu belirtmişlerdir “Özel Eğitim gerektiren bireylerin eğitimleri, hazırlanan bireysel eğitim planları doğrultusunda akranları ile birlikte her tür ve kademedeki okul ve kurumlarda uygun yöntem ve teknikler kullanılarak sürdürülür.” İfadesi ile devlet, kaynaştırma eğitiminin önemini göstermiştir.

Kaynaştırma eğitimi alan çocukların sosyal becerilerinin yetersiz olması ve/veya öğrendikleri sosyal becerileri uygun olarak kullanamamaları, karşılaştıkları çeşitli sosyal problemlerin nedeni olarak kabul edilmektedir. Çünkü sosyal beceriler bireyin akranları, öğretmenleri, ailesi ve diğerleriyle olumlu sosyal ilişkiler kurması, bu ilişkileri sürdürmesi için gereklidir ve bu beceriler akran kabulü ile sosyal uyumu kolaylaştırır.

Velilerden elde edilen bulgularda sosyal yeterliliği olarak, kaynaştırma öğrencilerinin, sosyal ortamlara uyumları, öğrenmelerini olumlu yönde etkilediği görüşünü benimsemektedirler.

Kaynaştırma öğrencisi olan özel gereksinimli çocuklar, okul ortamında sosyalleşmeye ve akademik olarak eğitim almaya ihtiyaçları vardır. Öğretmenlerin, özel gereksinimli çocukların, arkadaşlarıyla oyun oynamalarına, iletişim kurmalarına, karşılıklı yardımlaşmalarına destek olması özel gereksinimli çocukların sosyalleşmelerine çok katkı sağlayacaktır. Sınıf ortamında öğrencilerin kendilerini yalnız hissetmemeleri sağlanmalı, parmak kaldırmaları ve tahtaya çıkmaları desteklenmelidir. Bu aynı zamanda çocukların kendilerine olan güven duygusunun gelişmesine-yerleşmesine katkı sağlayacaktır.

Kaynaştırmada her okul kaynaştırma okuludur ve okullar farklı tür ve düzeylerde özel eğitime gereksinim duyan çocuklar için gerekli düzenlemeleri yaparlar. Öğrencinin okula değil, okulun öğrenciye uyum sağlaması beklenir. Herkes için kaliteli eğitim anlayışıyla giderek yaygınlaşan bütünleştirmeye, her çocuğa akranlarıyla birlikte eşit koşullarda eğitim verilmesi ve onların yaşadıkları toplumun sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik yaşamına etkin katılımları amaçlanır.

Velilerden elde edilen bulgularda sosyal yeterliliği olarak, okullardaki kaynaştırma eğitiminde akran desteğinin önemi velilerin büyük çoğunluğu için olumlu görülmüştür. Normal gelişim gösteremeyen bireyler için eğitimin temel hedefi, normal gelişim gösteren bireyler için belirlenen eğitim hedeflerine benzer şekilde; bu bireyleri toplumsal yaşama hazırlamak bağımsız ya da en az bağımlı olarak yaşamlarını sürdürebilmelerini sağlamak için gerekli olan becerileri onlara kazandırmaktır. Normal gelişim gösteremeyen çocukların akranlarıyla aynı

ortamda eğitilmelerini sağlayan kaynaştırma eğitiminde; kaynaştırma öğrencisinin uygun sosyal becerilere sahip olmasının ve böylelikle akranları tarafından kabul edilmesinin kaynaştırma öğrencisinin akademik başarısını etkilediği herkesçe bilinmektedir. Bu nedenle, eğitim sürecinde akademik becerinin öğrenimi yanı sıra, uyum becerileri, kendini kontrol etme ve akranla ilişkili beceriler gibi sosyal becerilerin öğreniminin önemi artmaktadır. Akranlarda tersine kaynaştırma yöntemi ile de normal gelişim gösteren çocuklar büyüdüğünde toplumda normal gelişim gösteremeyen bireylere de bakışı ve davranışları daha olumlu olacaktır.

Araştırmaya göre velilerden elde edilen bulgularda öğretmen yeterliliği olarak, okullarda normal gelişim gösteren öğrencisi olan velilerin, kaynaştırma öğrencilerinin eğitim gereksinimleri hakkında bilgilerinin olmadığını istemektedirler. Kaynaştırma öğrencilerinin velileri kadar diğer öğrenci velileri de kaynaştırma eğitimi konusunda bilgi sahibi olmalılar. Çünkü kaynaştırma eğitiminde kendi öğrencileri de yer almaktadır. Öğrencilerin olumlu yönlendirilmelerinde ve bilgilendirilmelerinde ailenin de önemi çok büyüktür. Bu nedenle kaynaştırma öğrencisi olan velilerle ve diğer öğrenci velileri ile görüşmeler düzenlenmeli, mevcut durumlarla olası karşılaşılabilecek problemler hakkında bilgiler verilmelidir.

Araştırmamıza velilerden elde edilen bulgularda sosyal yeterliliği olarak, kaynaştırma öğrenci velilerine eğitim verilirken, eğitimler açık ve anlaşılır bir şekilde sunulması gerektiği görüşüne varılmıştır. Kaynaştırma öğrencisi velilerinin büyük bir bölümünde, ekonomik durumda zayıflık, eğitim düzeyinde düşüklük, aile içi ilişkilerde gerginlik, çocuk sayısında fazlalık ve en önemlisi çocuklarının geleceği konusunda yoğun kaygı yaşamakla beraber çocuğun bu durumunu kabullenememe durumunda da olabilir. Aile içinde bu tür ruhsal yapıda olan veli, okula karşı da tepkilidir, çocuğunun eğitiminin okuldan ibaret anlayışında olabilir. Eğitimin değiştirici-geliştirici özelliğine inançları zayıftır. Velinin bu psikoloji durumu, veliyi anlamaya çalışmakla başlanmalı, samimi ve içten ifadelerle bütün söylemlere dikkat edilmelidir. Açık, anlayabileceği bir dille, tutarlı, özel bilgilerin gizliliği, çocuğun merkeziliği ilkelerine uygun davranışlar gösterilmelidir.

Sonuç olarak, araştırmamıza göre gerçekleştirilen bu çalışmanın çocuğu kaynaştırma uygulamalarına devam eden öğrenci velilerinin kaynaştırmaya yönelik kaliteli eğitim beklentileri araştırılmış olup, bu konuda çalışma yapacak araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca anne babaların kaliteli eğitim beklentilerinin göz önünde bulundurularak veli-öğrenci-okul çalışmalarının düzenlenmesinin önemine dikkat çekeceği düşünülmektedir.